

23.1.2014

Delo

Stran/Termin: 19

Naslov: Kdo bi se boril, če smisla ni, če službic ni?

Naklada: 35.475,00

Avtor: Simona Bandur

Površina/Trajanje: 1.241,57

Rubrika/Oddaja: PANORAMA

Žanr: POROČILO

Gesla: PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ, MARINKA POŠTRAK, PETER MUSEVSKI,

Kdo bi se boril, če smisla ni, če službic ni?

Jaz, Batman Predstava hoče spomniti, da je nasilje med nami, tudi če nočemo govoriti o tem – Med mladi ni danes nič manj nasilja kot včasih

»Vsak tretji človek se je že kot otrok srečal z nasiljem.« Po tej iztočnici je **Aljoša Ternovšek** začel prešteti sedeže, na katerih so sedeli mladostniki. Bili so podobne starosti kot glavni junaki v predstavi **Jaz, Batman Prešernovega gledališča Kranj**, in podobno kot bi ti junaki zrl igralce, ki »se neki delajo, da so stari trinajst let«, so tudi oni po mladostniško ležerno gledali na oder. A tematika jim je dobro znana.

SIMONA BANDUR

Aljoša Ternovšek je Gašper, odličnjak, priden fant. Ima prijatelja Tino (**Darja Reichman**), s katero sta v šoli ves čas skupaj, a se lahko odkrito pogovorita šele po skypu. In ima prijatelja Marka (**Matjaž Višnar**), prestrašeno in nesamozavestno bitje, ki si želi predvsem ugajati. Predvsem pa ima tri sošolce – Jolo (**Vesna Pernarčič**), Želeta (**Miha Rodman**) in Perota (**Borut Veselko**) –, ki se neznansko zabavajo s tem, da Gašperja in Marka vsak dan pričakajo ter ju s posmehovanjem in grožnjami spravljajo v brezizhoden položaj.

Stari so trinajst let in odraščajo v družinah, ki so tako tipične, da so stereotipne – starši so zaposleni vsak s svojim življenjem, ki se vrti okoli marsičesa, samo okoli njihovih otrok ne. Tematika je takšna, da je ves čas v nevarnosti, da bo zašla v moraliziranje, toda temu se je režiser Vinko Möderndorfer izognil s stereotipizacijo do konca: nasilje rodi nasilje. Ne, konec ni srečen. Pravzaprav ni niti nesrečen, preprosto je odsev razmer v družbi. Ali kot zapoje Jola: »Kdo bi se boril, če smisla ni, če službic ni?«

Spletno nadlegovanje

»A si k'r malo igral, ha?« je bilo slišati pripombo enega izmed mladih gledalcev drugemu in posmeh v odgovor. Najstniki, ki so si v ponedeljek in torek ogledali predstavo, po njej niso okolišili: nasilje v šoli je. Z odkritimi pojasnili pa so bili, kakor je bilo pričakovati, skopi. »Seveda se dogaja,« sta v en glas povedali **Rebeka Egart** in **Alja Bernik**, osmošolki z OŠ Žirovnica, »a ne gre tako daleč, da bi kdo pristal v bolnišnici ali moral lizati pljunke s tal. Gre bolj za zafrkancijo.« Obe ma je bila predstava všeč; Rebeka je za najljubšega junaka izbrala Gašperja, ker podobno razmišlja. Alji je bila všeč Jola, »a ne takrat, ko je za vsako ceno podpirala Želeta«. Njuna vrstnica **Manca Murnik** je menila, da je predstava poučna, kajti s takimi težavami se srečujejo na vseh šolah, tudi na njihovi. A ponavadi konflikte nekako rešijo, največkrat se zberejo in pogovorijo, je pojasnilo mirno dolgočasno dekle in poniknilo v množici vrstnikov.

Ena izmed učiteljic, ki je spremljala učence z OŠ Cvetka Golarja Škofja Loka, je bila prav tako zado-

voljna: »Učenci so lahko videli, da se podobno dogaja tudi drugim.« Različne nasilne situacije na šolah so navsezadnje nekaj vsakdanjega, čeprav imajo najstniki svojevrsten pogled na to, kaj je nasilje: »Če jim bo kdo ukradel peresnico, bodo to takoj povedali, če pa kdo koga udari, molčijo. Kajti to velja za tožarjenje, to pa se ne dela.« In čeprav bi kdo pomislil, da je v času razmaha informacijske tehnologije, ki je tudi iz otrok naredila odtujene posameznike, nasilja manj, ni tako: »Morda ga je celo več,« je dejala učiteljica, »zdaj se skrivajo za računalnike in telefone. Morda se ne videvajo veliko, a to ne pomeni, da niso nasilni.«

Da je medrežje novo polje psihičnega nasilja, sta potrdila tudi dr. Albert Mrgole in Leonida Mrgole, družinska terapevta in avtorja knjige *Izštekanj najstniki in starši, ki štekajo*. »Na facebooku se organizirajo prave hajke proti otrokom, ki jih prepoznajo kot šibke člene. Ustvarijo skupino, dodajajo slike in videe ...« je **Albert Mrgo-**

le opisoval razsežnosti spletnega nasilja (*cyberbullying*). »Otroci so nama povedali, da je fizično nasilje zgodovina, zdaj to poteka na spletu. Ko pride otrok, ki je tako zlorabljen, naslednji dan v šolo, vsi vedo za to. Nenadoma je izločen,« je opozorila **Leonida Mrgole**. Po njenih izkušnjah takšni otroci bodisi začno početi stvari, s katerimi ugajajo, bodisi zapadejo v depresijo. »Problem je, ker so otroci v teh letih zelo dojemljivi in etiketam, ki jim jih prilepijo, verjamejo,« je poudarila Leonida Mrgole.

Teorija in praksa

Albert in Leonida Mrgole sta po predstavi tudi stopila pred mlado občinstvo in ga poskušala pripraviti do tega, da bi spregovorilo o temi. Sodelovanje ni bilo za ocene, a to ni prepričalo šolarjev, da bi povedali kaj več, kot le kaj zamrmrali, edino, kar si je zaslužilo ovacijo, je bila ugotovitev ene od učiteljic: »Sami prav dobro vedo, kaj se dogaja in kaj so počeli.« In kakor je opozorila: na šoli si prizadevajo, da

bi našli izhod iz konflikta, a velikokrat se ustavi pri starših.

Tudi v predstavi se pri reševanju konflikta ta zaostri pri starših: na dan privrejo vzorci, ki jih ni težko prepoznati pri potomcih. Gašperjev oče (**Borut Veselko**) največ pozornosti namenja mobilnemu telefonu in poslom, kjer sledi motu, da je treba nasprotnika pritisniti v kot. Željkov oče (**Peter Musevski**) je »žrtev kravatarijev«, kakršen je Gašperjev oče, in prav takšni ljudje so ga spravili ob službo in pahnili za zapahe – ter več kot očitno v alkoholizem. Sina ima silno rad, pa čeprav mu kdaj popustijo živci in mu ljubezen izkaže s klofuto.

»Predstavi je uspelo prikazati zgodbe mladih ljudi, ki nimajo za sabo varnih odnosov s starši. Starši ne slišijo otrok, ti pa so izgubljeni in poskušajo z nasiljem doseči, da bi bile njihove potrebe slišane. Živijo tudi v družbi, v kateri se izgubljajo vrednote, kot je pravičnost, in v kateri zmagajuje tisti, ki imajo moč,« je dodal ozadje Albert Mrgole, ki se tako rekoč vse delovno

življenje ukvarja s problematičnimi najstniki. Najprej je delal v vzgojno-izobraževalnem zavodu Smlednik, pozneje se je ukvarjal s šolskimi osipniki, delal v šolskih svetovalnih službah in se naposled specializiral za družinsko terapijo. Ugotovil namreč je, da mora priti v stik s starši, če hoče biti uspešen pri reševanju konfliktov, v katere zaidejo mladi. In gotovo je pomemben vir izkušenj tudi družina, kajti z ženo Leonido imata štiri otroke, »stare od 17 do 24 let«. Knjigo, ki sta jo izdala pred dobrima dvema mesecema, sta opremila z več kot dvesto primeri iz svojega življenja in življenja drugih družin.

Na vprašanje, kaj je bilo prej, teorija ali praksa, je Albert Mrgole med smehom odgovoril: »Praksa se je ves čas sesuvala, teorije pa nikoli nisva imela.« Leonida Mrgole ga je dopolnila: »Ko so enkrat vpletena čustva, ni pomembna teorija. Takrat uživamo v tem, da smo nerasumni in grdi do ljudi, uživamo v moči.« In to je posredno tudi eden od odgovorov na vprašanje, kako to, da nasilja v družinah in pozneje v vrtcih in šolah ni mogoče izkoreniniti. Albert Mrgole: »Vzorci se preprosto ponavljajo. Ko se srečamo z drugačnim mnenjem, nimamo obrazca, kako ga rešiti na

nenasilen način. Po poročilih poslušamo krasne načine diskvalifikacije nasprotnikov, v partnerskih odnosih otroci opazujejo, kako se starši borijo za svoj prav, pogosto z verbalnim nasiljem. Represivni državni aparati imajo spet svojo zakladnico načinov, kako utišati nasprotnika ...«

Vzbujanje empatije

Vse to otroci posrkajo in prenašajo naprej. Nasilje opazijo, se ga zavedajo, a vendarle neradi govorijo o tem. »To ni povsem res. Med delavnicami, ki jih pripravljajo za osmo in devetošolce, sva ugotovila, da se radi pogovarjajo tudi o tem, a nimajo izkušenj. Navajeni so, da jih odrasli sprašujejo, kako je bilo v šoli in ali so opravili svoje obveznosti, osebne zadeve pa ne pridejo

na vrsto. Mladih v pogovoru med njimi samimi ni sram, nelagodno jim je pred odraslimi. In nasilje je tema, za katero nimajo orodja za ravnanje. Če povedo, so izključeni, reve. Nasilje je tudi manipulacija, da se ohranijo socialni stiki in se uveljavi pozicija moči. V ozadju je družbeno ozračje, ki to spodbuja in omogoča. V zdravem okolju se boji za moč lepo rešijo in tega se otroci naučijo,« je pojasnil Mrgole.

In čeprav je ozadje kompleksno, še zlasti ker se seli v prostor virtualnega, je rešitev iz začaranega kroga (vsaj na videz) preprosta. »Vsi, ki so udeleženi, naj sedejo skupaj in povedo vsak svojo zgodbo. Tako lahko začutijo, kako se počutijo drugi. Hkrati pa pride na dan, od kod izvira stiska,« sta odgovorila Leonida in Albert Mrgole.

LETO DRUŽINE V KRANJSKEM TEATRU

Predstava *Jaz, Batman* je del repertoarja Prešernovega gledališča Kranj, ki je to sezono namenilo družini. »Spregovorili bi radi vsem generacijam in v ospredje postavili problematiko, ki prežema današnjo družbo,« je povedala vodja umetniškega oddelka Marinka Poštrak. V ta sklop spadajo tudi druge premiere: *Mrtvec pride po ljubico* Svetlane Makarovič, *Praznovanje* Harolda Pinterja in *Močan rod* Marieluise Fleisser. Vsaka po svoje prodre v drobne navidezno idiličnih odnosov in razkriva vzorec nesrečnih družin.

V razredu poskuša delati red »gospa učiteljica za slovenščino« [Vesna Škabar](#), a ji to nikakor ne uspeva. FOTOGRAFIJE MARE MUTIČ/[ZARŠKOVOPOLJANČIČ/KEAN](#)

Tina in Gašper se lahko iskreno pogovorita samo po skypu.

Borut Veselko je upodobil Gašperjevega očeta in »malo smotanega« najstnika Perota. V njegovem primežu sta Gašper in Marko.